

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

Корепанов Георгій Сергійович



УДК 311.21:[332.1:339.727.22](477)(043.3)

**СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.10 – статистика

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі статистики, обліку та аудиту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Соболєв Володимир Михайлович,
Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна,
завідувач кафедри статистики, обліку та аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Бараник Зоя Павлівна,
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”,
заступник завідувача кафедри статистики;

кандидат економічних наук, доцент
Голубова Галина Володимирівна,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
доцент кафедри статистики.

Захист відбудеться “15” грудня 2015 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.870.01 у Національній академії статистики, обліку та аудиту за адресою: 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1, ауд. 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії статистики, обліку та аудиту за адресою: 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1.

Автореферат розісланий “13” листопада 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук,
професор



О. А. Зоріна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах асоціації з ЄС Україна зацікавлена в залученні якомога більших обсягів іноземного капіталу та вітчизняних інвестицій. Існує об'єктивна необхідність у розробленні такого методичного підходу до оцінювання інвестиційної привабливості регіонів країни, який би належним чином задовольняв потреби та інтереси зовнішніх інвесторів, був для них зрозумілим, а також надавав вичерпну інформацію для внутрішніх користувачів.

Регіональний аспект оцінювання інвестиційної привабливості територій має значне поширення у світовій практиці. Дослідження економічного розвитку окремих регіонів ведуться в багатьох країнах світу. У США регулярно публікують індекси, що характеризують рейтинги штатів за певними критеріями і мають різну спрямованість: політичну, економічну, екологічну. Різноманітні консалтингові компанії та економічні видання систематично відстежують інформацію про стан національних і регіональних інвестиційних комплексів на основі публічних джерел та рейтингів інвестиційної привабливості регіонів, які постійно презентують Standard & Poor's, Moody's Investors Service і Fitch IBCA.

Теоретичним проблемам дослідження інвестиційної привабливості регіонів присвячено праці таких учених, як Г. Александер, В. Базилевич, О. Балацький, Дж. Бейли, І. Бланк, В. Вітлінський, В. Геєць, Г. Голубова, А. Гордон, В. Гриньова, Дж. Даннінг, А. Дука, І. Заблудська, В. Захожай, С. Ішук, Н. Ковтун, Т. Кулінич, П. Матвієнко, І. Мойсеєнко, С. Петровська, М. Портер, А. Стрікланд, А. Томпсон, Т. Уманець, У. Шарп та ін. Методологічні засади статистичного дослідження викладені у роботах З. Бараник, Т. Бондарук, С. Герасименка, А. Головача, А. Єріної, О. Кулинича, Р. Кулинича, І. Манцурова, Л. Момотюк, Р. Моторина, В. Мхитаряна, О. Осауленка, В. Попової, Ю. Цаль-Цалка, О. Черняка, В. Швеця та ін. Представлені в них економіко-статистичні методи є базою для статистичного оцінювання будь-яких соціально-економічних явищ і процесів.

Незважаючи на значний обсяг публікацій, присвячених дослідженню інвестиційної привабливості регіонів, недостатньо розробленими залишаються питання системного оцінювання регіональних чинників, а також використання статистичного інструментарію аналізу й узгодження кількісної та якісної складових моделі оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України. У цьому аспекті до теперішнього часу фактично незадіяним залишався апарат нечіткої логіки.

Методи нечіткої логіки почали застосовуватися в економіці наприкінці 70-х років минулого століття. Величезний внесок у розвиток цього наукового напрямку здійснили А. Алтунін, В. Бочарніков, А. Матвійчук, О. Недосекін, О. Ротштейн, С. Свешніков, С. Штовба та ін.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю удосконалення методології статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України та виявлення основних чинників формування її рівня з метою успішного розроблення та впровадження програм регіонального розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в рамках науково-дослідної роботи кафедри економічної теорії та

економічних методів управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за темою “Взаємодія фінансового і реального секторів економіки в умовах глобалізації” (номер державної реєстрації 0110U000588). Внесок автора полягає в удосконаленні концептуальних положень комплексної регіональної диференціації і ранжування регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості.

У межах наукової теми “Актуальні траєкторії інформаційної економіки: імператив стійкої динаміки глобального господарства” (номер державної реєстрації 0114U000125) кафедри міжнародної економіки та світового господарства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна автором удосконалено методичні засади статистичного оцінювання потенціалу інвестиційної привабливості регіонів України.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних положень та інструментарію статистичного аналізу інвестиційної привабливості регіонів і статистичне оцінювання закономірностей її формування в Україні.

Реалізація поставленої мети досягається через послідовне вирішення таких *завдань* теоретичного і практичного характеру:

- на основі глибокого вивчення зарубіжних та вітчизняних літературних джерел і наукових підходів розкрити сутність поняття “інвестиційна привабливість регіону” як об’єкта статистичного оцінювання;

- проаналізувати інформаційно-аналітичне забезпечення та методологічну базу статистичного визначення інвестиційної привабливості територій, окреслити напрями статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України;

- оцінити диференціацію регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості;

- визначити ключові чинники інвестиційної привабливості територій на основі узагальнення існуючих методичних підходів та оцінити спільний вплив виділених чинників на рівень інвестиційної привабливості регіонів України;

- удосконалити теоретико-методологічні засади побудови системи статистичних показників оцінювання інвестиційної привабливості регіонів відповідно до виділених чинників;

- удосконалити методичні підходи до побудови частинних та інтегральних оцінок інвестиційної привабливості регіонів України на основі комплексного використання сучасних методів (багатовимірного групування, рейтингового оцінювання й ранжування) і сформованої системи статистичних показників;

- адаптувати міжнародну методику розрахунку територіальних індексів потенціалу та ефективності інвестування, що розроблена Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), до специфіки формування регіональних інвестиційних ринків в Україні;

- розробити методичний підхід до статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів із використанням апарату нечіткої логіки та адаптувати його до національних умов у процесі нечіткого моделювання для забезпечення комплексного використання кількісних і якісних показників за умов невизначеності.

Об’єктом дослідження є процес формування інвестиційної привабливості регіонів України.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: теоретичне узагальнення (для визначення теоретичних основ і напрямів дослідження); аналіз, синтез, абстракція та формальна логіка (для визначення й уточнення економічної суті та змісту понятійного апарату); системний підхід, логічне моделювання – для виявлення чинників та класифікації статистичних показників інвестиційної привабливості регіонів; порівняння, групування (для опрацювання статистичних даних); таблично-графічний (для ілюстрування явищ, процесів і закономірностей, що досліджуються); економіко-статистичні методи, а саме: багатовимірні середні, аналітичне групування, індексний, кластерний аналіз, ранжування, аналіз рядів розподілу; апарат нечіткої логіки (для оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України).

Інформаційною базою дослідження є Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, офіційна статистична інформація та методичні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Харківській області, інших країн і міжнародних організацій, наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених, власні розрахунки, експертні оцінки та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та інструментарію статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України, вдосконаленні статистичного забезпечення управлінських рішень щодо ефективного залучення інвестицій в економіку країни на регіональному та місцевому рівнях.

Найбільш вагомими теоретичними та практичними результатами, що характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, є такі:

удосконалено:

– методологічні засади статистичного аналізу інвестиційної привабливості територій за рахунок визначення напрямів та послідовності її статистичного оцінювання, що уможливило формування адекватного методичного забезпечення оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України;

– систему статистичних показників оцінювання інвестиційної привабливості регіонів шляхом її раціоналізації на основі методу канонічних кореляцій, виокремлення окремих блоків показників, адаптованих до наявних джерел інформації, формування дворівневої системи індикаторів відповідно до виділених чинників інвестиційної привабливості, що забезпечило можливість отримання її обґрунтованих оцінок для територіальних одиниць в Україні на регіональному та місцевому рівнях;

– методичний підхід до статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів на основі нечіткої логіки шляхом побудови інтегральної багаторівневої інформаційної системи та формування нечіткої бази знань для національних умов, що уможливило комплексне використання не тільки кількісних, але й якісних показників (зокрема, лінгвістичних змінних – природно-ландшафтного туристичного потенціалу та національної самосвідомості населення);

– визначення частинних та інтегральних оцінок інвестиційної привабливості регіонів за допомогою багатовимірного групування, рейтингового оцінювання й

ранжування, що дозволило вдосконалити статистичне забезпечення управління пропорційним розвитком економіки України на регіональному рівні;

– методичні засади розрахунку територіальних індексів потенціалу та ефективності інвестування на основі адаптованої міжнародної методики, яка використовується Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), що дало змогу оцінити інвестиційну привабливість з урахуванням масштабів економіки регіону та здійснити ранжування регіонів;

набули подальшого розвитку:

– трактування сутності поняття “інвестиційна привабливість регіонів”, зміст якого, окрім традиційного розуміння як інтегральної характеристики переваг та недоліків об’єктів інвестування, розширено шляхом деталізації впливу тих регіональних чинників, які визначаються з урахуванням інвестиційних мотивів різних інвесторів, що дало можливість розкрити особливості процесів формування інвестиційної привабливості як об’єкта статистичного оцінювання;

– методичний підхід до оцінювання ступеня концентрації інвестицій в регіональному розрізі на основі використання індексу Херфіндала – Хіршмана (*HHI*), що дозволило оцінити диференціацію регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості;

– аналітичний підхід до визначення спільного впливу різних чинників інвестиційної привабливості шляхом побудови інформаційних матриць квартильного розподілу досліджуваних територіальних одиниць в Україні на регіональному та місцевому рівнях, що уможливило наочне представлення їх розподілу за парами чинників інвестиційної привабливості, суттєвими для конкретних інвесторів.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що отримані висновки та рекомендації придатні до використання органами державної статистики та виконавчої влади й місцевого самоврядування у практичній діяльності, інвесторами – при виборі напрямів інвестування в регіональному розрізі, а також у навчальному процесі у вищих навчальних закладах.

Методичні рекомендації щодо розрахунку індексів потенціалу інвестиційної привабливості використані Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації під час розробки Стратегії розвитку регіону на період до 2020 року, а саме, знайшли своє відображення у розділі 2 “Оцінка потенціалу соціально-економічного розвитку області”, параграф 2.2.2 “Інвестиції” (довідка № 06-24/1880/1 від 28.04.2015 р.).

Практичне значення результатів дослідження підтверджується їх використанням в аналітичній роботі Головного управління статистики у Харківській області в ході підготовки аналітичних записок з питань оцінювання рівня та дослідження тенденцій інвестування регіону (акт про впровадження від 29.04.2015 р.), у діяльності ТОВ “Шольц Ресайклінг Харків” при розробленні заходів щодо забезпечення виробничої стабільності та ефективного функціонування підприємства (акт № 313/4 від 15.04.2015 р.), а також у навчальному процесі у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін “Методологія регіональних статистичних досліджень”, “Статистичне моделювання та прогнозування”, “Статистичний аналіз нечислової інформації” (акт від 21.04.2015 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати виконаного дослідження, висновки і рекомендації представлено на 5 наукових конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених “Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку: нові виклики та рішення” (Харків, 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції “Статистична оцінка соціально-економічного розвитку” (Хмельницький, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції з нагоди Дня працівників статистики “Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи” (Київ, 2013 р.), Всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Сучасні вектори економічного розвитку” (Харків, 2014 р.), Всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Проблеми та тенденції соціально-економічного розвитку” (Харків, 2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є закінченою, самостійно виконаною науковою працею, що відображає авторський підхід до методології статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України. Наукові результати, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї, положення і розробки, які є особистим доробком автора.

Публікації. Основні положення і результати дисертаційної роботи опубліковано у 12 наукових працях загальним обсягом 5,75 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,53 друк. арк., у тому числі 7 статей – у фахових наукових виданнях України, з них 1 стаття – у виданні, що включено до міжнародних наукометричних баз даних, та 5 – у тезах доповідей на конференціях.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 163 сторінках друкованого тексту. Список використаних джерел нараховує 259 найменувань та розміщений на 28 сторінках. Робота містить 52 таблиці, 24 рисунки, 8 додатків. Обсяг додатків складає 69 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, його методологічні та методичні засади, відображено наукову новизну отриманих результатів та розкрито їх практичне значення.

У **розділі 1 “Теоретико-методологічні засади статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України”** узагальнено сучасні наукові підходи до визначення понятійного апарату економічних категорій, які є предметом вивчення, досліджено та систематизовано інформаційно-методологічне забезпечення статистичного оцінювання інвестиційної привабливості територій, розглянуто особливості прямого іноземного та капітального інвестування як узагальнюючих статистичних індикаторів інвестиційної привабливості регіонів України та бази для оцінювання регіональної диференціації.

Зазначено, що інвестиційна привабливість регіонів, окрім її традиційного розуміння як узагальненої характеристики переваг та недоліків територій з позицій доцільності здійснення в них інвестиційної діяльності, повинна враховувати також

вплив сукупності регіональних чинників, що пов'язані з відмінностями інвестиційної мотивації різних інвесторів.

Узагальнення й систематизація інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення дозволили розробити концептуальну схему статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України (рис. 1).



Рис. 1. Концептуальна схема статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України

Джерело: розроблено автором

Порівняльна характеристика існуючих методик оцінювання інвестиційної привабливості країн та регіонів показала, що основні їх відмінності пов'язані з різними критеріями вибору чинників, вхідних параметрів, алгоритмів їх групування та кількості груп використовуваних статистичних показників. Зазначено, що найбільш прийнятною є методологія складання міжнародного рейтингу інвестиційної привабливості країн світу, розроблена Конференцією ООН з торгівлі

та розвитку, яка ґрунтується на 35-річному досвіді роботи й на міжнародних експертних знаннях з питань дослідно-аналітичної роботи, розроблення політики, формування міжнародних домовленостей.

Доведено необхідність гармонізації національної методики оцінювання інвестиційної привабливості регіонів з міжнародними підходами задля забезпечення порівнянності статистичних оцінок та інформаційно-аналітичних оглядів інвестиційної привабливості регіонів України.

Встановлена значна інвестиційна неоднорідність регіонального простору в Україні в результаті дослідження територіальної диференціації прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на основі індексу *НИІ* та порівняння обсягів ПІІ на одну особу населення та, як наслідок, обґрунтована необхідність виділення саме регіональних чинників інвестиційної привабливості з формуванням системи відповідних статистичних показників.

У розділі 2 “**Статистичний аналіз чинників інвестиційної привабливості регіонів України**” обґрунтовано методологічний підхід до формування системи чинників, сформовано систему статистичних показників аналізу й оцінювання інвестиційної привабливості української економіки на регіональному та місцевому рівнях, здійснено дворівневе статистичне оцінювання потенціалу інвестиційної привабливості територіальних (регіональних та адміністративно-територіальних) одиниць України, проведено індексний аналіз ефективності залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України, а також статистичний аналіз інтенсивності прямого інвестування з регіонів України.

Вибір чинників для оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України та адміністративно-територіальних одиниць здійснено на основі результатів досліджень Даннінга, методології UNCTAD. Також запропоновано використання чинника “Безпека інвестиційної діяльності” та враховано необхідність отримання зіставних даних для регіонів України, районів та міст Харківської області, для якої апробовано розроблений методичний підхід.

Запропоновані та апробовані в дослідженні чинники, індикатори та статистичні показники ієрархічного оцінювання інвестиційної привабливості територіальних одиниць регіонального й місцевого рівнів України наведені в табл. 1.

Оцінювання виділених чинників з урахуванням територіальних особливостей регіонів України здійснювалося після з’ясування взаємовпливу та внутрішньої узгодженості статистичних показників, обраних для обґрунтування чинників.

Аналіз зв’язків між показниками та виключення незначущих здійснено в ході канонічного кореляційного аналізу. Як результативні ознаки обрано прямі іноземні та капітальні інвестиції. Як факторні – показники, що характеризують територіальні одиниці регіонального рівня (табл. 1) за виключенням ознак X_{44} і X_{54} , які мають лінгвістичне визначення. Усі необхідні розрахунки здійснено з використанням модуля Canonical Analysis прикладного пакета програм Statistica 6.0. У результаті канонічного кореляційного аналізу обґрунтовано можливість зменшення кількості вхідних змінних з 21 до 16, що незначно відобразилося на коефіцієнтах кореляції канонічних змінних. Тобто для характеристики обсягів прямих іноземних і капітальних інвестицій у регіони України доцільне використання всіх обраних факторних показників за винятком ознак X_{24} , X_{33} , X_{35} , X_{41} та X_{53} .

Система показників ієрархічного оцінювання інвестиційної привабливості територіальних одиниць регіонального та місцевого рівнів України

Чинники	Індикатори	Статистичні показники, що характеризують територіальні одиниці		
		регіонального рівня (області, АРК та міста спеціального статусу)	місцевого рівня (райони та міста)	
Привабливість ринку (X_1)	Розмір ринку	Валовий регіональний продукт, млрд грн (X_{11})	Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	
	Купівельна спроможність	Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, тис. грн (X_{12})	Обсяг реалізованої продукції на одну особу, тис. грн	
	Потенційні можливості росту ринку	Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту, у цінах попереднього року, % (X_{13})	Індекс обсягу реалізованої продукції, % до попереднього року	
Ціна і якість робочої сили (X_2)	Витрати на робочу силу	Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн (X_{21})		
	Виробничі можливості	Кількість зайнятих працівників, тис. осіб (X_{22})		
	Здоров'я	Кількість відвідувань за зміну амбулаторно-поліклінічних закладів на 10000 населення (X_{23})		
	Освіта	Кількість студентів вищих навчальних закладів у розрахунку на 10 тис. населення (X_{24})	–	
Наявність необхідної інфраструктури (X_3)	Енергетика	Виробництво електроенергії, млн кВт·год (X_{31})	Споживання електроенергії, млн кВт·год	
	Транспорт	Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям, км на 1000 км ² (X_{32})		
		Загальна частка доріг із твердим покриттям, % (X_{33})		
		Щільність залізничних колій загального користування, км на 1000 км ² (X_{34})	–	
	Зв'язок (на 100 осіб населення)	Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування, км (X_{35})	Довжина автомобільних доріг загального користування, км	
		Кількість основних телефонних апаратів (X_{36})	–	
		Кількість абонентів стільникового зв'язку (X_{37})	–	
	Кількість абонентів мережі Інтернет (X_{38})	–		
Наявність природних ресурсів (X_4)	Сільсько-господарські ресурси	Площа сільськогосподарських угідь у володінні та користуванні сільськогосподарських підприємств та господарств населення, тис. га (X_{41})		
	Експлуатація природних ресурсів	Експорт палива мінерального; нафти і продуктів її перегонки, тис. дол. США (X_{42})	Використання свіжої води, млн м ³	
		Експорт руди, шлаку і золи, тис. дол. США (X_{43})	–	
		Природно-ландшафтний туристичний потенціал (X_{44})	–	
Безпека інвестиційної діяльності (X_5)	Кримінальна	Рівень злочинності, випадків на 10000 осіб населення (X_{51})		
	Екологічна	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, т на км ² (X_{52})		
		Утворення відходів у розрахунку на км ² (I–III клас небезпеки), т (X_{53})		
	Політична	Національна самосвідомість населення (X_{54})	–	

Джерело: розроблено автором

Після скорочення набору показників інформативність значущих канонічних

змінних, що характеризують групу факторних ознак, майже не змінилась і зумовила 98,31 % дисперсії результативних ознак. Це свідчить про раціональний склад початкової множини обраних показників.

У ході оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України розраховані загальні та частинні (за чинниками) індекси потенціалу інвестиційної привабливості регіонів України, а також відповідні ранги. Індекси потенціалу інвестиційної привабливості побудовано як незважені середні арифметичні нормованих значень обраних показників (табл. 2).

Таблиця 2

Індекси потенціалу інвестиційної привабливості та ранги регіонів України за чинниками в 2013 р.

Чинники інвестиційної привабливості Регіони України	Привабливість ринку		Ціна і якість робочої сили		Наявність необхідної інфраструктури		Наявність природних ресурсів		Безпека інвестиційної діяльності		Загальна оцінка	
	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг
АР Крим	0,245	10	0,155	21	0,313	19	0,278	8	0,726	21	0,344	20
Області:												
Вінницька	0,386	3	0,192	18	0,330	17	0,276	9	0,907	10	0,418	6
Волинська	0,201	19	0,081	27	0,208	26	0,126	21	0,936	7	0,310	26
Дніпропетровська	0,449	2	0,540	2	0,494	4	0,706	1	0,696	23	0,577	1
Донецька	0,323	7	0,451	3	0,551	2	0,603	2	0,672	25	0,520	2
Житомирська	0,281	9	0,257	11	0,312	20	0,195	18	0,938	6	0,397	10
Закарпатська	0,201	18	0,199	17	0,346	14	0,061	26	0,922	9	0,346	19
Запорізька	0,238	12	0,288	9	0,439	7	0,350	5	0,718	22	0,407	9
Івано-Франківська	0,228	13	0,145	23	0,349	13	0,075	23	0,963	2	0,352	18
Київська	0,191	21	0,257	13	0,368	11	0,236	14	0,866	13	0,383	12
Кіровоградська	0,379	4	0,293	8	0,293	21	0,272	10	0,807	15	0,409	8
Луганська	0,126	23	0,327	6	0,337	15	0,337	6	0,690	24	0,364	15
Львівська	0,227	15	0,288	10	0,488	5	0,153	19	0,925	8	0,416	7
Миколаївська	0,299	8	0,228	16	0,331	16	0,268	11	0,742	20	0,374	13
Одеська	0,369	5	0,302	7	0,521	3	0,362	4	0,821	14	0,475	4
Полтавська	0,239	11	0,331	5	0,367	12	0,292	7	0,750	17	0,396	11
Рівненська	0,124	24	0,257	12	0,315	18	0,120	22	0,947	4	0,353	17
Сумська	0,220	17	0,237	15	0,203	27	0,219	16	0,771	16	0,330	23
Тернопільська	0,094	26	0,124	24	0,376	9	0,145	20	0,975	1	0,343	21
Харківська	0,227	14	0,450	4	0,470	6	0,368	3	0,748	18	0,453	5
Херсонська	0,226	16	0,106	26	0,218	25	0,267	12	0,743	19	0,312	25
Хмельницька	0,119	25	0,149	22	0,371	10	0,223	15	0,956	3	0,364	14
Черкаська	0,195	20	0,243	14	0,270	23	0,198	17	0,881	12	0,357	16
Чернівецька	0,168	22	0,113	25	0,423	8	0,068	24	0,939	5	0,342	22
Чернігівська	0,082	27	0,180	19	0,219	24	0,262	13	0,905	11	0,330	24
м. Київ	0,814	1	0,922	1	0,571	1	0,067	25	0,087	27	0,492	3
м. Севастополь	0,350	6	0,172	20	0,277	22	0,004	27	0,528	26	0,266	27

Джерело: власні розрахунки

Розрахунки показали, що в окремих регіонах України у 2013 р. спостерігалися незбалансовані комбінації чинників. Так, для столиці відзначалося найвище значення індексу та, відповідно, перше місце за чинниками “Привабливість ринку”, “Ціна і якість робочої сили”, “Наявність необхідної інфраструктури”, водночас за чинником “Безпека інвестиційної діяльності” Київ посів останнє місце.

Для наочного представлення розподілу регіонів за усіма проаналізованими парами чинників інвестиційної привабливості в дисертації побудовані десять інформаційних матриць квартильного розподілу. Розподіл регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості на основі чинників “Привабливість ринку” та “Наявність необхідної інфраструктури” представлено в табл. 3.

Таблиця 3

Матриця квартильного розподілу регіонів України за чинниками “Привабливість ринку” та “Наявність необхідної інфраструктури”

Рівень інвестиційної привабливості		За чинником “Наявність необхідної інфраструктури”			
		високий	вищий за середній	нижчий за середній	низький
За чинником “Привабливість ринку”	високий	м. Київ, Донецька та Дніпропетровська області	Вінницька та Київська області	Кіровоградська та Житомирська області	–
	вищий за середній	Львівська та Одеська області	Тернопільська, Хмельницька та Івано-Франківська області		Сумська та Волинська області
	нижчий за середній	Харківська область	Чернівецька область	Закарпатська та Луганська області	Черкаська, Чернігівська та Херсонська області
	низький	Запорізька область	Полтавська область	АР Крим, Рівненська та Миколаївська області	м. Севастополь

Джерело: розроблено автором

Використання запропонованої методики апробовано для оцінювання інвестиційної привабливості міст і районів Харківської області та обґрунтування доцільності її застосування на місцевому рівні. Доведено, що Харківську область можна віднести до такого типу територій, щодо яких інвестор приймає рішення про вкладення коштів, звертаючи особливу увагу на місцеві територіальні особливості. Побудовані матриці квартильного розподілу адміністративно-територіальних одиниць Харківської області за парами чинників інвестиційної привабливості є суттєвим інформаційно-аналітичним підґрунтям для конкретних інвесторів цього регіону.

Методику оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України доповнено оцінкою інтенсивності інвестування з урахуванням показників розвитку регіональної економіки на основі індексного аналізу, який ґрунтується на методології складання міжнародного рейтингу країн світу за ефективністю залучення ПІІ, а також прямого інвестування за кордон, розроблених Конференцією ООН з торгівлі та розвитку.

Індекси регіональної ефективності залучення ПІІ в регіони України (I_{rPII} та $I_{\Sigma PII}$) розраховано як співвідношення частки регіону в річному потоці або накопичених обсягах ПІІ та частки валового регіонального продукту (ВРП) в обсязі ВВП країни за відповідний період. За результатами розрахунків встановлено, що $I_{\Sigma PII} > 1$ лише для Дніпропетровської області та м. Києва. Зроблено висновок, що регіони, для яких значення індексу більше одиниці, мають більше залучених ПІІ, ніж можна було б очікувати з огляду на відносні розміри їх ВРП.

Для вимірювання успішності окремих регіонів України щодо залучення до світових потоків вивозу прямих інвестицій (ПІ) використано підхід до оцінки відносного успіху тієї чи іншої території в інвестуванні у світовій економіці за методологією UNCTAD. Значення індексів $IND_i^{outward}$ розраховані як співвідношення часток i -го регіону в середньорічному обсязі ПІ за кордон та часток ВРП в обсязі ВВП країни за відповідний період.

За результатами розрахунків встановлено, зокрема, що в 2008–2013 рр. $IND_i^{outward} > 1$ лише для Донецької області. Отримані висновки підтверджує розрахунок індексів регіональної концентрації ПІ з України за кордон (HNI) у 2001–2013 рр. Результати аналізу засвідчили, що з 2008 р. індекс концентрації регіональних інвестицій зріс більше ніж утричі: з 0,219 до 0,752. Це підтвердило непропорційну структуру регіонального розподілу інвестування за кордон.

У розділі 3 “Інтегральне статистичне оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України” здійснено рейтингове оцінювання інвестиційної привабливості та проведено групування регіонів України за її рівнем із застосуванням кластерного аналізу; побудована інтегральна багаторівнева інформаційна система та проведено оцінювання з урахуванням лінгвістичних змінних на основі апарату нечіткої логіки; виконано порівняння результатів цього статистичного оцінювання за різними методами.

Для забезпечення порівнянності результатів застосування різних методик у дослідженні інвестиційної привабливості регіонів використано чинники, запропоновані І. Бланком: загальноекономічний розвиток регіону; економіко-географічний розвиток виробничої інфраструктури; демографічна ситуація; розвиток ринкових відносин і комерційної інфраструктури; рівень інвестиційного ризику. Результати рейтингового оцінювання за чинниками І. Бланка наведено в табл. 4, графа 4.

Поряд з іншими методами для виділення інвестиційно привабливих регіонів України використано кластерний аналіз (зокрема, метод Уорда та алгоритм k -середніх), проведений за нормованими значеннями статистичних показників, що характеризують визначені раніше п'ять чинників привабливості регіонів без урахування п'яти показників, які були видалені за результатами проведеного канонічного кореляційного аналізу. Регіони об'єднані у чотири кластери (табл. 4, графа 5), в один із яких з величезним відривом увійшов Київ.

Для оцінювання рівня інвестиційної привабливості регіонів України (загального та за чинниками), окрім інших статистичних оцінок, побудовано модель із використанням апарату нечіткої логіки.

Порівняльна характеристика результатів оцінювання рівня інвестиційної привабливості регіонів України в 2013 р. за використаними методами

Рівень інвестиційної привабливості регіонів	Метод оцінювання				
	за узагальнюючим показником “обсяг прямих іноземних інвестицій”	на основі індексів потенціалу інвестиційної привабливості	за чинниками І. Бланка	на основі кластерного аналізу	на основі апарату нечіткої логіки
1	2	3	4	5	6
Високий	м. Київ Дніпропетровська Харківська Донецька	Дніпропетровська Донецька м. Київ Одеська Харківська Вінницька Львівська Кіровоградська Запорізька	м. Київ Донецька Дніпропетровська Запорізька Львівська Харківська Чернігівська Миколаївська Київська	м. Київ	м. Київ Дніпропетровська
				Донецька Дніпропетровська Запорізька Луганська Харківська	
Середній	Київська Львівська Одеська АР Крим Запорізька Луганська Полтавська Івано-Франківська	Житомирська Полтавська Київська Миколаївська Хмельницька Луганська Черкаська Рівненська Івано-Франківська Закарпатська АР Крим	Луганська Полтавська Чернівецька Одеська Івано-Франківська Вінницька АР Крим Рівненська	АР Крим Житомирська Київська Кіровоградська Миколаївська, Одеська Полтавська Рівненська Сумська Херсонська Черкаська Чернігівська м. Севастополь	Донецька Вінницька Кіровоградська Харківська Запорізька Хмельницька Черкаська Львівська Закарпатська Одеська Чернівецька Полтавська Волинська Миколаївська Київська
Низький	Сумська Закарпатська Житомирська Рівненська Черкаська Волинська Вінницька Херсонська Хмельницька м. Севастополь Миколаївська Чернігівська Кіровоградська Тернопільська Чернівецька	Тернопільська Чернівецька Сумська Чернігівська Херсонська Волинська м. Севастополь	Хмельницька Сумська Кіровоградська Житомирська Волинська Черкаська Закарпатська м. Севастополь Тернопільська Херсонська Луганська	Вінницька Волинська Закарпатська Івано-Франківська Львівська Тернопільська Хмельницька Чернівецька	Тернопільська АР Крим Рівненська Сумська Луганська Житомирська Івано-Франківська Чернігівська м. Севастополь Херсонська

Джерело: розроблено автором

Задача моделювання полягає в тому, щоб кожному набору кількісних значень, якісних чи лінгвістичних описів вхідних параметрів поставити у відповідність один із виділених чинників X_i ($i = 1, \dots, 5$), які за необхідності можна згорнути в загальну оцінку інвестиційної привабливості Y .

Ураховуючи теоретичні узагальнення, формалізовано ієрархічний взаємозв'язок між вхідними показниками, чинниками й вихідною змінною (рівнем інвестиційної привабливості регіону), побудовано модель у вигляді логіко-лінгвістичного опису вхідних і вихідних змінних з огляду на виділені чинники. Для раціоналізації вхідних параметрів у моделі оцінювання інвестиційної привабливості регіону впроваджені додаткові лінгвістичні змінні, що відповідають зазначеним чинникам.

Вихідним показником моделі є лінгвістичний опис інвестиційної привабливості регіонів України. Для оцінювання значень лінгвістичних змінних запропоновано використовувати єдину шкалу якісних термів (низький, середній, високий) із діапазоном від 0 до 100. Кожний терм поданий нечіткою множиною із відповідною функцією належності. Логічне виведення рівня інвестиційної привабливості здійснено на основі фактичних даних за регіонами України за 2013 р. Дефазифікація проведена за методом центру тяжіння. Результати оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України з використанням інструментарію нечіткої логіки наведені в табл. 4, графа 6.

У табл. 4 виділені найбільш пріоритетні з погляду інвестиційної привабливості в 2013 р. регіони України, що визначались за підсумками проведеного дослідження з використанням різноманітних методів. Такими регіонами є м. Київ та Дніпропетровська область. До групи аутсайдерів за залученням інвестицій в регіон увійшли Тернопільська, Чернівецька, Житомирська, Сумська, Кіровоградська, Волинська, Херсонська, Чернігівська області та м. Севастополь.

Узагальнюючи проведений аналіз, слід зазначити, що на сьогодні існує велика різноманітність методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості, кожний з яких має свої переваги, є унікальним і має право на існування.

Запропоновані та апробовані на фактичних статистичних даних методичні підходи до статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України спрямовані на підвищення надійності вимірювання й обґрунтування отриманих результатів, а також є базою прийняття управлінських рішень на різних рівнях.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання щодо формування методологічних засад статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України. Це дозволило сформулювати теоретичні й науково-практичні висновки та пропозиції, що відображають вирішення завдань дослідження відповідно до поставленої мети.

1. Обґрунтовано, що для вирішення проблем, пов'язаних із визначенням обсягів і напрямів інвестицій, вибором оптимальних варіантів вкладень, активізацією інвестиційних процесів та вдосконаленням управління ними на

регіональному рівні потенційним інвесторам необхідно спиратися на обґрунтовані оцінки інвестиційної привабливості регіонів України.

2. Встановлено, що інвестиційна привабливість регіону відображає узагальнений рівень задоволення ринкових, фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів окремого інвестора щодо певної території, характеризується регіональними чинниками та може визначатися (оцінюватися) відповідними значеннями частинних (факторних) та інтегральних оцінок.

3. Проаналізовано інформаційно-аналітичне забезпечення та розкрито різні методологічні підходи до статистичного оцінювання інвестиційної привабливості територій, які використовуються в міжнародній і національній практиці. Їх узагальнення дало підстави для розширення напрямів та визначення таких ключових етапів статистичного оцінювання щодо України: аналіз однорідності інвестиційного простору регіонів; вибір чинників та ідентифікація дворівневої системи статистичних показників дослідження інвестиційної привабливості; обґрунтування методики розрахунку територіальних індексів її потенціалу; побудова інформаційних квартильних матриць розподілу територіальних одиниць України регіонального та місцевого рівнів; розрахунок частинних та інтегральних оцінок і ранжування регіонів за оцінками інвестиційних переваг на основі запропонованих методів; розроблення й реалізація алгоритму оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України з використанням апарату нечіткої логіки; розроблення управлінських рішень, спрямованих на поліпшення стану інвестиційного ринку, забезпечення ефективного функціонування суб'єктів інвестування та їхньої виробничої стабільності.

4. Проведений аналіз інвестиційного простору регіонів України дозволив зробити висновки про його значну диференціацію та, як наслідок, необхідність розроблення інформаційно-методологічної бази статистичного оцінювання інвестиційної привабливості територіальних одиниць на мезорівні, а також напрацювання методичних підходів до виділення регіональних чинників інвестиційної привабливості.

5. Обґрунтовано важливість використання в дослідженні системи чинників інвестиційної привабливості територій (і відповідних їм індикаторів), яка була розроблена на основі методології UNCTAD, а саме: привабливість ринку (розмір ринку, купівельна спроможність, потенційні можливості зростання ринку); ціна і якість робочої сили (витрати на робочу силу, виробничі можливості, здоров'я, освіта); наявність необхідної інфраструктури (енергетика, транспорт, зв'язок); наявність природних ресурсів (сільськогосподарські ресурси, експлуатація природних ресурсів). Доведено, що при оцінюванні інвестиційної привабливості територіальних одиниць в Україні необхідним є врахування чинника "Безпека інвестиційної діяльності" (криміногенна, екологічна, політична). До останніх двох чинників доцільно віднести такі показники, як туристичний потенціал і національна самосвідомість населення регіону, що можуть бути виражені в лінгвістичній формі та досліджені із застосуванням апарату нечіткої логіки.

Обґрунтовано необхідність наочного представлення розподілу територіальних одиниць за парами чинників інвестиційної привабливості. Для реалізації цього

завдання розроблені інформаційні матриці квартильного розподілу регіонів України та адміністративно-територіальних одиниць Харківської області за суттєвими для конкретних інвесторів парами чинників інвестиційної привабливості. Врахування спільного впливу виокремлених чинників дозволяє сформувати інформаційну базу дослідження інвестиційного потенціалу територій та задовольнити будь-які потреби інвесторів.

6. Відповідно до обґрунтованих чинників інвестиційної привабливості, на основі вивчення та систематизації сучасних методичних підходів запропоновано вдосконалену дворівневу систему статистичних показників дослідження інвестиційної привабливості, її раціоналізацію на основі методу канонічних кореляцій з виокремленням блоків, що відповідають чинникам та дозволяють провести їх оцінювання на регіональному та місцевому рівнях.

Використання великої кількості показників та чинників нівелює відмінності в загальному рівні інвестиційної привабливості регіонів, тому при опрацюванні інвесторами результатів дослідження щодо вибору напрямів інвестування в регіональному розрізі необхідно, в першу чергу, спиратися на частинні оцінки рівнів інвестиційної привабливості регіонів за необхідними чинниками. Тільки в цьому разі можна виділити чітких лідерів з позиції індивідуальних інтересів інвесторів.

7. Результати дослідження сучасного інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення оцінювання інвестиційної привабливості територій довели необхідність його вдосконалення.

Незважаючи на наявність значної кількості методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України, жоден з них наразі не може претендувати на універсальність. Тому відстеження динаміки статусу регіонів здійснено за декількома методиками, серед яких: ранжування за узагальнюючим показником “обсяг прямих іноземних інвестицій”; індексний аналіз ефективності залучення прямих іноземних інвестицій в регіони; багатовимірне групування на основі кластерного аналізу; рейтингове оцінювання та ранжування за частинними й інтегральними оцінками на основі індексів потенціалу інвестиційної привабливості; за чинниками І. Бланка; оцінювання з використанням інструментарію нечіткої логіки.

Апробація на реальних даних зазначених методичних підходів дозволила диференціювати регіони України на інвестиційно привабливі; регіони, що мають середній рівень інвестиційної привабливості; інвестиційно непривабливі та порівняти результати оцінювання.

8. Обґрунтовано, що з погляду особливостей формування регіональних інвестиційних ринків доцільно проводити оцінювання конкурентоспроможності регіонів України в частині залучення ПІІ з урахуванням масштабів економіки регіону на основі адаптованої міжнародної методики, яка застосовується Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD). Результати проведеного аналізу дозволили здійснити ранжування регіонів за такими індексами: потенціал надходження ПІІ; ефективність залучення ПІІ; ефективність прямих інвестицій за кордон.

9. Інформаційна невизначеність показників є значною перешкодою для використання традиційних методик до статистичного оцінювання інвестиційної привабливості регіонів. Для вирішення зазначеної проблеми доцільно

використовувати розроблений автором статистично обґрунтований та реалізований в роботі методичний підхід з використанням нечіткої логіки. Застосування апарату нечіткої логіки дозволило сформуванню бази знань та побудувати модель інвестиційної привабливості регіонів України з урахуванням кількісних і якісних ознак, а саме, таких лінгвістичних змінних: природно-ландшафтний потенціал і національна самосвідомість населення регіонів України. Запропонована модель дозволила одночасно проаналізувати змішаний склад ознак без будь-яких попередніх перетворень, а також оцінити інвестиційну привабливість регіону за обраними чинниками й отримати її інтегральну оцінку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У фаховому науковому виданні України, що включено до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Корепанов Г. С. Статистична оцінка потенціалу інвестиційної привабливості муніципальних одиниць Харківської області / Г. С. Корепанов // Бізнес Інформ. – 2015. – № 4. – С. 137–143. – 0,86 друк. арк.

У інших вітчизняних наукових фахових виданнях:

2. Корепанов Г. С. Групування регіонів України за ступенем інвестиційної привабливості / Г. С. Корепанов // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 1 (59). – С. 261–266. – 0,42 друк. арк.

3. Корепанов Г. С. Прямі іноземні інвестиції, як узагальнюючий статистичний показник інвестиційної привабливості регіонів України / Г. С. Корепанов // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – К. : НАСОА, 2013. – Вип. 12. – С. 268–275. – 0,41 друк. арк.

4. Корепанов Г. С. Індексний аналіз ефективності залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України / Г. С. Корепанов // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – К. : НАСОА, 2013. – Вип. 13. – С. 285–293. – 0,42 друк. арк.

5. Корепанов Г. С. Статистичний аналіз інтенсивності прямого інвестування з регіонів України / Г. С. Корепанов // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Економічна”. – 2014. – № 1096, Вип. 87. – С. 101–109. – 0,81 друк. арк.

6. Корепанов Г. С. Застосування кластерного аналізу для групування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості / Г. С. Корепанов, Ю. О. Лазебник, Т. В. Пономарьова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Економічна”. – 2014. – № 1118, Вип. 88. – С. 63–70. – 0,73 друк. арк. (Особисто здобувачу належить 0,51 друк. арк. Автором проведено групування регіонів за ступенем інвестиційної привабливості із застосуванням кластерного аналізу).

7. Корепанов Г. С. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України на основі теорії нечіткої логіки / Г. С. Корепанов // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – К. : НАСОА, 2014. – Вип. 15. – С. 253–264. – 0,76 друк. арк.

В інших виданнях (тези доповідей на конференціях):

8. Корепанов Г. С. Рейтингове оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України / Г. С. Корепанов // Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку: нові виклики та рішення : тези доп. на Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених (6–7 квіт. 2012 р.). – Харків, 2012. – С. 261–263. – 0,16 друк. арк.

9. Корепанов Г. С. Методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів України на основі теорії нечітких множин / Г. С. Корепанов // Статистична оцінка соціально-економічного розвитку : зб. текстів доп. за матеріалами XII Всеукр. наук.-практ. конф. (19 квіт. 2012 р.). – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012. – С. 269–277. – 0,57 друк. арк.

10. Корепанов Г. С. Статистична оцінка ефективності надходження прямих іноземних інвестицій в Україну / Г. С. Корепанов // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики. – К. : НАСОА, 2013. – С. 101–103. – 0,15 друк. арк.

11. Корепанов Г. С. Методи та проблеми оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України / Г. С. Корепанов // Сучасні вектори економічного розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених (11–12 квіт. 2014 р.) / відп. ред. О. І. Давидов. – Х. : Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – Ч. II. – С. 147–148. – 0,22 друк. арк.

12. Корепанов Г. С. Квартильний розподіл територіальних одиниць Харківської області за рівнем інвестиційної привабливості / Г. С. Корепанов // Проблеми та тенденції соціально-економічного розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених (03–04 квіт. 2015 р.) / відп. ред. О. І. Давидов. – Х. : Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – С. 185–187. – 0,24 друк. арк.

АНОТАЦІЯ

Корепанов Г. С. Статистичне оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.10 – статистика. – Національна академія статистики, обліку та аудиту, Київ, 2015.

У дисертації викладено теоретичні та методичні засади статистичного вивчення інвестиційної привабливості регіонів України. Узагальнення методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості територій дозволило провести їх систематизацію.

Виділено чинники впливу та ідентифіковано статистичні показники дослідження інвестиційної привабливості української економіки на регіональному та місцевому рівнях. Здійснено дворівневе статистичне оцінювання потенціалу інвестиційної привабливості територіальних одиниць України. Проведено індексний аналіз ефективності залучення прямих іноземних інвестицій в регіони, а також статистичний аналіз інтенсивності прямого інвестування з регіонів України.

Здійснено групування регіонів України залежно від величини інтегральної оцінки. Розроблено алгоритм та проведено оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України з використанням нечіткої логіки. Побудована інтегральна багаторівнева система оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України з урахуванням якісних змінних.

Ключові слова: статистичне оцінювання, інвестиційна привабливість, регіон, рейтингове оцінювання, ранг, кластерний аналіз.

АННОТАЦІЯ

Корепанов Г. С. Статистическое оценивание инвестиционной привлекательности регионов Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.10 – статистика. – Национальная академия статистики, учета и аудита, Киев, 2015.

В диссертации изложены теоретические и методические подходы к статистическому исследованию и оцениванию инвестиционной привлекательности регионов Украины. Исследована и охарактеризована сущность инвестиций и инвестиционной привлекательности, проанализированы методы и проблемы оценивания инвестиционной привлекательности территориальных (региональных и муниципальных) единиц Украины.

Доказана целесообразность отслеживания динамики статуса регионов на основе нескольких методик, среди которых в исследовании использованы такие: ранжирование на основе обобщающего показателя “объем прямых иностранных инвестиций”; рейтинговое оценивание на основе факторов Бланка; двухуровневая статистическая оценка на основе индекса потенциала инвестиционной привлекательности; группировка с использованием кластерного анализа, а также оценивание на основе инструментария нечеткой логики.

Оценку инвестиционной привлекательности предприятия для обоснования принятия решения об его инвестировании предложено проводить с точки зрения привлекательности как района, так и области, где оно находится.

Обоснована эффективность использования метода канонических корреляций при определении оптимального набора показателей для дальнейшего моделирования с целью определения инвестиционной привлекательности регионов Украины. В результате применения метода был сформирован минимальный набор экономических показателей, которые оказывают наибольшее влияние на объемы прямых иностранных и капитальных инвестиций в регионы Украины.

Особое внимание было уделено вопросу, о том на какие факторы преимущественно обращают внимание инвесторы при принятии решений относительно вложения средств – на характеристики страны в целом, конкретного региона или отдельной местной территориальной единицы. Для наглядного представления распределения районов по двум факторам инвестиционной привлекательности, которые интересуют инвесторов, были построены информационные матрицы квартильного распределения регионов Украины.

Двухуровневая статистическая оценка с использованием индекса потенциала инвестиционной привлекательности позволила выполнить соответствующее

ранжирование регионов Украины как на основе общей оценки, так и по каждому из учтенных факторов. Было установлено, что ряд регионов Украины имеет несбалансированные позиции по отдельным факторам.

Инвестиционная привлекательность регионов Украины была проанализирована на основе рейтинговой оценки, которая учитывает пять факторов: общеэкономическое развитие региона; экономико-географическое развитие производственной инфраструктуры; демографическая ситуация; развитие рыночных отношений и коммерческой инфраструктуры; инвестиционный риск. Определение весовых коэффициентов и расчет рейтинговой оценки по формуле средней арифметической взвешенной позволили осуществить типологизацию регионов Украины, а именно, выделить инвестиционно привлекательные регионы, регионы со средним уровнем инвестиционной привлекательности и инвестиционно непривлекательные регионы.

Проведена группировка регионов Украины в зависимости от величины интегральной оценки и доказана достоверность результатов комплексного использования кластерного анализа и ранжирования регионов Украины по уровню инвестиционной привлекательности.

Разработано статистическое обеспечение модели оценивания инвестиционной привлекательности регионов Украины на основе теории нечеткой логики.

Предложенный подход к определению инвестиционной привлекательности регионов предусматривает ее характеристику как сложной системы, оценка уровня которой состоит из оценок ее подуровней, а они, в свою очередь, являются комплексными оценками по группам исходных показателей. Для моделирования многомерных зависимостей “вход-выход” были использованы иерархические системы нечеткого логического вывода.

Учет качественных признаков и лингвистических переменных, а именно, лингвистически определенных природно-ландшафтного потенциала и национального самосознания населения регионов Украины, позволил сформировать базы знаний и построить модель инвестиционной привлекательности регионов Украины на основе аппарата нечеткой логики.

Проведено сравнение результатов статистического оценивания уровня инвестиционной привлекательности регионов Украины, полученных с использованием разных методов. Выделены наиболее приоритетные с точки зрения инвестиционной привлекательности регионы Украины в 2013 г., которые были определены по итогам проведенного исследования с использованием разнообразных методов.

Ключевые слова: статистическая оценка, инвестиционная привлекательность, регион, рейтинговое оценивание, ранг, кластерный анализ.

SUMMARY

Georgii S. Korepanov. Statistical Estimation of the Investment Attractiveness of Regions of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for Candidate Degree in Economic Science, Specialty 08.00.10 – Statistics. – National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Kyiv, 2015.

In the dissertation theoretical and methodical bases of statistical studying of investment attractiveness of the regions of Ukraine are stated. The generalisation of methodical approaches to estimation of investment attractiveness of territories has allowed making their ordering.

Factors of influence are allocated and statistical indicators for studying of investment attractiveness of the Ukrainian economy at regional and local levels are identified. The two-level statistical estimation of investment attractiveness potential of territorial units of Ukraine is described. The index analysis of attraction efficiency of direct foreign investments into regions, and also the statistical analysis of direct investment intensity from regions of Ukraine are carried out.

The grouping of regions of Ukraine depending on size of an integrated estimation is carried out. The algorithm is developed and estimation of investment appeal of regions of Ukraine with use of indistinct logic is realized. The integrated multilevel system of estimation of investment attractiveness of the regions of Ukraine taking into account linguistic variables is constructed.

Keywords: statistical estimation, investment attractiveness, region, rating assessment, rank, cluster analysis.